

Etika v psychologii

Specifika při práci s člověkem v krizi

Klikněte pro vložení textu

Co je KRIZE?

"O krizi hovoříme tehdy, když se člověk ocitne v zatěžující nerovnováze mezi subjektivním významem problému a možnostmi zvládnání, které má k dispozici. V krizi jedinec cítí ohrožení své identity, kompetence utvářet svůj vlastní život. Prožitek schopnosti formovat život pro nás má vysokou hodnotu, která je v krizi ohrožena, reagujeme na to více či méně vyjádřenou úzkostí." (Kastová, 2000)

Co je krizová intervence

- Krizová intervence by měla člověku v krizi umožnit vnitřní kontakt s touto krizí, a pomoci mu navázat s ní vztah, „(...) *otevřít mu okno zúžení, omezení, v němž se člověk nalézá(...)*“, přispět k větší kompetenci klienta a podpořit ho, aby si byl schopen pomoci sám (Kastová 2000).
- Předkrizová úroveň přizpůsobení a bytí (Baštecká, 2000)

Vymezení KI vůči psychoterapii

- Psychoterapie je odborná metoda, vhodná v určitém životním období klienta, v němž se zvýšila jeho vnímavost k otázkám kvality vlastního života natolik, že se odhodlal hledat cestu vnitřní změny.
- Psychoterapie se odehrává v rovině systematické změny určitých parametrů klientovy osobnosti.

Vymezení KI vůči psychoterapii

- V rovině hloubky a šíře záběru
- V rovině časového rámce
- V rovině vztahových fenoménů

Kde mohou vznikat etické problémy a dilemata

- Hodnoty týkající se klienta: sebevražedná témata (doprovázení versus záchrana), interrupce (svoboda rozhodnutí versus ochrana života či postabortivní syndrom), eutanázie, postoj k menšinám, politická příslušnost apod.
- Klientova obrovská sugestibilita a ovlivnitelnost (jakýkoli souhlas, rozhodnutí...)

Kde mohou vznikat etické problémy a dilemata

- Podpora a autonomie

„nelze posilovat zlomenou nohu“

X

Klíč k nejlepšímu řešení situace má zpravidla klient

Kde mohou vznikat etické problémy a dilemata

- Hodnoty organizace versus hodnoty pracovníka
- Týmová spolupráce:
anonymita **versus** týmové a mezitýmové sdílení

Kde mohou vznikat etické problémy a dilemata

- Nízkoprahovost KI
- Tragické příběhy svádějící k překračování hranic
- Vyhovění inspekcím a kontrolorům kvality versus vlastní hodnoty a práce na LD

Kde mohou vznikat etické problémy a dilemata

- Střet práva a etiky:
 - Oznamovací povinnost
 - Sucidální tematika
 - Domácí násilí
 - CAN a další

Oznamovací povinnost

- § 367 trestního zákona:

Nepřekazení trestného činu

- Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin ... **neoprávněného nakládání s osobními údaji, obecného ohrožení,, nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů, týrání svěřené osoby, vraždy, loupeže,, znásilnění, pohlavního zneužívání, krádeže, zpronevěry, podvodu.....** a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, bude potrestán odnětím svobody

Oznamovací povinnost

- § 368 trestního zákona:

Neoznámení trestného činu

- Kdo se hodnověrným způsobem doví, že jiný spáchal trestný čin **zneužití dítěte pro výrobu pornografie, neoprávněného nakládání s osobními údaji,, obecného ohrožení,, týrání svěřené osoby , vraždy** a takový trestný čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu bude potrestán odnětím svobody

Oznamovací povinnost

- Oznamovací povinnost nemá ten, kdo by oznámením sebe nebo osobu blízkou uvedl v nebezpečí smrti, ublížení na zdraví, jiné závažné újmy nebo trestního stíhání. Dále nemá oznamovací povinnost advokát v souvislosti s výkonem advokacie ani duchovní registrované církve v rámci zpovědního tajemství nebo v souvislosti s výkonem práva obdobného zpovědnímu tajemství.

Oznamovací povinnost

- Hodnověrná vědomost: V souladu s judikaturou Nejvyššího soudu je nutné vyžadovat, aby hodnověrná vědomost pachatele trestného činu neoznámění trestného činu zahrnovala všechny okolnosti činu jiného, které jsou rozhodné pro to, aby tento čin byl trestným činem, jehož se týká oznamovací povinnosti. Nelze proto požadovat splnění oznamovací povinnosti v případě, že osoba získá pouze neurčité informace či náznaky.

Suicidální problematika

Hodnotové principy

X

etický kodex

X

právo

Suicidální problematika

2. Pracovník LD aktivně klientovi naslouchá, hovoří s ním a neomezuje ho v jeho svobodě vyjádření.
3. Nabízená pomoc se netýká jen prvního kontaktu, platí po celou dobu krizového stavu a informuje i o možnostech následné péče, případně je se souhlasem klienta zprostředkovává.
4. Pomoc pracovníka LD spočívá především v poskytnutí podpory klientovi a v jeho zplnomocnění k vlastnímu řešení jeho problémů a snášení jeho starostí.
5. Povinností pracovníka LD je zachovávat naprostou mlčenlivost a respektovat anonymitu klienta i pracovníka. Pokud tato pravidla v naléhavých případech poruší, klienta o tom informuje. Zprávu pro orgány činné v trestním řízení a soudy může podávat pouze vedoucí LD nebo jím pověřený pracovník na jejich písemné vyžádání a se souhlasem klienta. Je naprosto nepřípustné nahrávat hovory na LD.

6. Někdy klient může být v takovém stavu, že si sám neví rady a potřebuje pomoc. V takovém případě je třeba mu poskytnout pomoc a informovat o tom orgány činné v trestním řízení a soudy.

Suicidální problematika

- **§ 150, Neposkytnutí pomoci**
- **(1)** Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač tak může učinit bez nebezpečí pro sebe nebo jiného, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.
- **(2)** Kdo osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví, neposkytne potřebnou pomoc, ač je podle povahy svého zaměstnání povinen takovou pomoc poskytnout, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

Suicidální problematika

- **§ 144, Účast na sebevraždě**
- **(1)** Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.
- **(2)** Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na osobě mladší než osmnáct let, na těhotné ženě nebo na osobě stížené duševní poruchou nebo duševně nedostatečně vyvinuté.

Suicidální problematika

- Předsedkyně senátu pro věci trestní z Prahy vyhodnotila po dohodě se svými kolegy takto:
„pokud konzultant na LD vyhodnotí, že volajícímu hrozí smrt, je povinen ze zákona učinit všechna opatření směřující k záchraně života, tedy i zjišťovat o koho jde...jinak se vystavuje trestnému činu neposkytnutí pomoci podle § 207/odst. 2 Trestního zákona.“

Suicidální problematika

- soudkyně pro Středočeský kraj dává doporučení spíše ve prospěch respektu ke klientovi:

„Je v pořádku, když pracovník během hovoru nic nepodniká, pokud ho o to klient výslovně nepožádal - pracuje vlastními legitimními prostředky - rozhovorem.“

Suicidální problematika

- Zkuste se zamyslet nad tím, jak byste se rozhodovali v situaci, kdy by vám volal člověk, že spolykal prášky, chce zemřít, nechce zachraňovat, a chce po vás, abyste s ním zůstali, než se odmlčí.
- Jak se v tuto chvíli budete rozhodovat a proč, co se všechno bude střídat...
- Byl by rozdíl, kdyby volal klient nebo kamarád?

Domácí násilí

- Fyzické (fackování, kopání, škrcení, bití, ohrožování zbraní)
- Psychické (zastrášení, ponižování, neodůvodněné obviňování, zabraňování spánku či odpírání potravy, izolace od příbuzných a přátel, vydírání např. vyhrožováním sebevraždou)
- Sexuální (donucení k sexu nebo sex. praktikám, kt. oběť odmítá)
- Ekonomické (odpírání finančních prostředků na základní potřeby)

Týrání osoby žijící ve spol. domácnosti

Co je v praxi myšleno pod pojmem TÝRÁNÍ

- týká se osob blízkých a jiných žijících ve společném obydlí
- soudní praxe pod tímto pojmem rozumí zlé nakládání s osobou, vyznačující se vyšším stupněm hrubosti a bezcitnosti a určitou trvalostí, které tato osoba pociťuje jako těžké příkoří (může jít o bití, pálení či jiné tělesné poškozování, ale i psychické a sexuální násilí, vydírání nebo zneužívání, vyhrožování, nucení k ponižujícím úsluhám, k žebrotě nebo činnostem, které týranou osobu neúměrně fyzicky nebo psychicky zatěžují apod.)

Domácí násilí

- **Znaky:** opakování, dlouhodobost, nárůst zneužívání moci, síly, postavení
- **Kořeny:** socializace dítěte, rodové a rodinné stereotypy, osobnost, nemoc
- **Důvody trvání:** závislost, strach, ohled na okolí, právní nejistota, postavení ženy
- **Mýty:** jen v problémových rodinách, soukromá věc, žena to chce, alkoholismus, škoda rány

Domácí násilí

- Kulturní a hodnotový kontext důležitý – pro některé je důležitější hodnota manželství, formální prokazování úcty k muži, náboženské přesvědčení... – svádí k přesvědčování, že nejdůležitější je úcta sama k sobě
- Když jsou v domácnosti děti (například účastny konfliktů a násilí), nabývá problém jiného rozměru

Následky DN na dítě (E. Bakalář)

- Potlačení kladných emocí
- Průchod nenávisti, agrese
- Narušená sebedůvěra (společné geny)
- Ztráta modelu pro sexuální identitu a roli
- Deformace předobrazu erotického partnera
- Narušení vztahu k autoritám vůbec
- Narušení sociálního chování
- Předpoklad k DN ve vlastní dospělosti

CAN

- Dítě je často bezmocné a je těžké mu zajistit bezpečí
- Oznámení o týrání ještě nezaručuje vyřešení problému
- Prokazování např. sex. zneužívání problematické, často dochází k retraumatizaci, poškození oběti nedůvěrou, zastrásování ze strany rodiny, zhoršení situace...